

SVEUČILIŠTE J.J.STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Tijana Lazić
Stereotipi u bajkama Charlesa Perraulta
ZAVRŠNI RAD

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE J.J.STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Stereotipi u bajkama Charlesa Perraulta

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentor: doc.dr.sc. Valentina Majdenić

Student: Tijana Lazić

Matični broj: 2714

U Osijeku, rujan 2016.

Sažetak

Ovaj završni rad u uvodnom dijelu upoznaje nas s piscem Charlesom Perraultom i njegovim stvaralaštvom. U njegovom stvaralačkom opusu stavlja se naglasak na Priče iz davnih vremena, točnije osam bajki koje nam otkrivaju neke djeci neprimjerene situacije. S obzirom na to, u završnom radu se iznosi stajalište o bajci kao primjerenom odgojnom sredstvu.

Ključne riječi: Charles Perrault, bajke, djeca

Summary

In introduction this final work is representing us a writer Charles Perrault and his work. The most famous stories of Charles Perrault are Mother Goose fairy stories with eight fairytales. They are known for inappropriate situations and according to that in this final work we will try to define are they an appropriate educational medium for children or not.

Keywords: Charles Perrault, fairytales, children

Sadržaj

1. UVOD	5
2. CHARLES PERRAULT.....	6
3. PRIČE IZ PROŠLIH VREMENA S POUKOM	7
4. BAJKE.....	8
4.1. PRILAGOĐENOST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI DJEČJOJ DOBI.....	8
5. KANIBALIZAM U BAJKAMA	9
5.1. ŠTO JE TO STEREOTIP?	9
5.2. STEREOTIPI O BAJKAMA CHARLESA PERRAULTA	10
6. BAJKA KAO ODGOJNO SREDSTVO	11
7. SVE VRIJEDNOSTI BAJKE.....	12
8. PRIMJERENOST BAJKI.....	14
9. ZAŠTO SU BAJKE ZABRANJIVANE?.....	16
10. FILMSKA BAJKA	18
10.1. PEPELJUGA CHARLESA PERRAULTA U VERZIJI WALTA DISNEYJA.....	18
11. ZAKLJUČAK	20
12. LITERATURA	21

1. UVOD

Na djeci ostaje svijet! Cijeli život odraslih je ostaviti svijet mlađem naraštaju i podučiti ga preživjeti u njemu i napredovati u njemu. Djecu odgajamo od najranije dobi te ih samim time i nesvjesno obrazujemo za život. Roditelji su prvi naučnici djece, a kasnije ih nadopunjavaju odgajatelji i učitelji. Svi zajedno, s djetetom, čine zajednicu koja napreduje u svijetu surovih realnosti. Bijeg od toga djetetu, kao i odraslom čovjeku, pružaju upravo bajke.

U ovom završnom radu objasnit ću utjecaj bajki, posebice onih poznatog francuskog pisca, Charlesa Perraulta. Obratit ću pozornost upravo na njega jer se uz njegove bajke često povezuje riječ kanibalizam te se postavlja pitanje primjerenosti bajki za najmlađe čitatelje, djecu. Kroz završni rad odgovorit ću na pitanje je li kanibalizam u njegovim bajkama opravdan ili ipak ne.

2. CHARLES PERRAULT

Francuski pisac, Charles Perrault, rođen je 12. siječnja 1628. godine. u Parizu. Od samog početka imao je uvjete za školovanje u najboljim ustanovama te je zahvaljujući tome postao visoko obrazovan čovjek. Po uzoru na svoga oca studirao je pravo te se nakon stečene diplome vraća u svoj rodni grad i započinje s odvjetničkom praksom.

Charles Perrault smatra se utemeljiteljem žanra bajki, a djelovao je u 17. stoljeću, kada je zabilježen procvat francuske klasicističke književnosti. U to vrijeme u književnosti vrijede pravila pisanja. Piše prema antičkim književnim uzorima, a naslijedio je formu, stil i sadržaj. Slijedi stroga pravila književnog oblikovanja te svoja djela krase uzvišenim stilom, jasnoćom, mjerom i harmonijom. U njegovim bajkama prevladava racionalni princip nad strastima te se zbog toga njegova djela smatraju visokim etičkim vrijednostima. Jesu li njegova racionalna djela poučna za djecu ili neprimjerena?

Perrault je svakako autor bajki s kojima su odrasle mnoge generacije jer u njegovim pričama nisu uživala samo djeca već i odrasli. Priče imaju uporište u narodnim pričama, a prenosile su se usmeno dok su neke od njih čak preuzela poznata braća Grimm.

Baš kao što je i sam Charles Perrault za sebe jednom kazao kako je labirint u kojemu se samo tako možete izgubiti takve su i njegove bajke. Ostavljaju mnoštvo pitanja samim čitanjem, ali ostavljaju i za nas odrasle pitanje primjerenosti koje treba odgovoriti kako bi se djeci pružio odgovarajući odgoj i obrazovanje.

3. PRIČE IZ PROŠLIH VREMENA S POUKOM

Bajka je osobita književna vrsta koja isprepliće čudesno i nadnaravno sa zbiljskim te na taj način briše granicu između prirodnog i natprirodnog. S obzirom na to, u bajkama nema pravih suprotnosti između stvarnog i izmišljenog. U bajkama nije toliko prisutna psihološka karakterizacija već je usredotočenost na polaritetu između dobra i zla te moći mašte i želje nad stvarnošću.

Ako definiramo bajku, ona je priča namijenjena djeci koja se bavi nepostojećim i izmišljenim radnjama i likovima. Ona je rezultat narodne predaje i posljedica narodnih običaja i kazivanja.

Na takav su način nastale i bajke Charlesa Perraulta koje su se također prenosile i dalje. 1697. godine Charles Perrault pod imenom svoga sina objavljuje zbirku od osam bajki pod naslovom *Priče iz prošlih vremena s poukom* i podnaslovom *Priče majke guske*. U zbirci su objavljene neke od najpoznatijih bajki: *Usnula ljepotica*, *Crvenkapica*, *Plavobradi*, *Mačak u čizmama*, *Vile*, *Pepeljuga*, *Kraljević Čuperak* i *Palčić*. Budući da su Perraultove bajke nastale na podlozi onih narodnih važne su u razvitku umjetničke priče i popularizacije narodne bajke. Kao takve, nose pečat prerađivača jer su preuzete i prepričane na način da pouče suvremenike.

Charles Perrault svojim je pričama učinio veliki zaokret odričući se visoke klasicističke tematike ne prihvaćenjem narodne fantazije te tumačenjem čudesnosti metaforičkim kazivanjem.

4. BAJKE

Prava bajka obraća se djetetovom nesvjesnom dijelu. Djetetu se ne može odraslim rječnikom objasniti njegov unutarnji život ili smisao prekretnica i konflikta koji će mu se naći na putu odrastanja.

Bajka i dijete povezani su na simbolički način jer dijete kroz bajku prolazi sve ono što su ljudi prije njega mislili o svijetu. Kako su bajke bile te koje su prenosile prošlost s koljena na koljeno od tuda je poteklo da se narodne bajke treba uključiti u dječju književnost. Zbog činjenice da djeca dobro primaju čistu narodnu bajku koja se udaljila od mita.

4.1. Prilagođenost dječje književnosti dječjoj dobi

U cjelini dječja je književnost namijenjena i prilagođena djetetu, ali se unutar nje vrši novo namjenjivanje i prilagođavanje dječjoj dobi. Glavne razlike među djecom su upravo zbog različite dobi! Autor knjige *Smisao i značenje bajki*, Bruno Bettelheim govori kako se dječja književnost prilagođava djeci u dva smjera. Jedan je put onaj kad pisci svjesno namjenjuju djelo malom djetetu, a drugi onaj kad djela namjenjuju općenito djetetu prepuštajući njegovom odabiru da sluša i čita knjigu koja mu i kada mu odgovara.

Prve dvije godine dolaze u obzir slikovnice bez teksta i kratke priče od nekoliko riječi. U trećoj i četvrtoj godini života započinje sa slikovnicama s tekstom i kratkim i jednostavnim pričama gdje se obično tekst treba rimovati u stihovima. Od četvrte do sedme godine prije polaska u školu dijete ulazi u razdoblje bajki koje nastavlja čitati i kasnije. U tom razdoblju djeca vjeruju u ono što se zbiva u bajkama te se u njih uživljavaju pa ih vole čitati više puta. U daljnjem odrastanju i sazrijevanju djeca nastavljaju s bajkama, ali teže ka složenijim, emocionalno kompleksnijim i ne tako općeprihvaćenim pričama.

5. KANIBALIZAM U BAJKAMA

Iza bezazlenih naslova najpoznatijih bajki zapravo se kriju mračne priče o nasilju. Upravo je zbog takvih razloga upitna moralna vrijednost bajki Charlesa Perraulta. U njegovim bajkama pronalazimo nasilje te zastarjelo prikazivanje žena. Također se u pričama nalaze nepotrebno nasilje te junaci koji varaju i lažu.

Koja je onda prava poruka koju bajke šalju? Negativna ili pozitivna, poruka postoji, pitanje je samo je li prihvatljivo takvu poruku slati djeci predškolskog uzrasta. Vječito je pitanje roditelja kao i odgajatelja treba li djecu pripremati na surovi svijet i njegove brutalne realnosti ili im samo obogatiti maštu i pružiti sigurno i radosno djetinjstvo. Tu dvojbu potiču i bajke Charlesa Perraulta, a poticaj za pronalazak odgovora pruža nam misao Alberta Einsteina: „Ako želite da vaša djeca budu inteligentna, čitajte im bajke. Ako želite da budu još inteligentnija, čitajte im još bajki. Kad preispitam sebe i svoj način razmišljanja, dolazim do zaključka da mi je talent za maštanje značio više od bilo kakvog talenta za apstraktno, pozitivno razmišljanje“¹

5.1. Što je to stereotip?

Stereotip je generalizacija uvjerenja o pojmu, situaciji, bilo čemu što nas okružuje gdje se istovjetna obilježja pripisuju svim članovima iste vrste neovisno o stvarnim varijacijama između njih. Loše je to što stereotipi određuju naše ponašanje te služe za racionalizaciju predrasuda. Oni su često pojednostavljene i vrlo iskrivljene mentalne slike koje grade ljudski pogled i krive sliku o ostatku svijeta.

Stereotipi se, kao i predrasude, danas javljaju u mnogočemu. U ovom završnom radu bit će riječ o stereotipima u bajkama, i to onim bajkama poznatog francuskog pisca Charlesa Perraulta. Kao i u mnogim bajkama postoje mnogi stereotipi o ženama kao nježnijim i osjećajnim te o muškarcima kao moćnim i grubima, no naglasak u bajkama Charlesa Perraulta je na stereotipima vezanim za općenitu grubost i krvničke slike koje su u njima vidljive. Svaka bajka u njegovom opusu započinje tipičnim bajkovitim početkom kao što i završava poznatim krajem, no neke su situacije u središtu bajke

¹ <http://net.hr/danas/hrvatska/skolska-knjiga-odgovor-majci-zgrozenoj-zbog-lektire-bajke-su-mracne-i-brutalne-ali-i-vazne-za-odrastanje/>

prikazane previše brutalno. Te krvničke slike koje se javljaju u našoj mašti nakon iščitano dijela teksta ne karakteriziraju bajku nužno kao lošu, ali ne krasi ni priču primjerenu predškolskom djetetu. Važno je samo koji će se dio bajke zbog toga više naglasiti i kako će se isključivo taj dio bajke djetetu pojasniti.

S obzirom na to odgovor na stereotip u bajkama Charlesa Perraulta ovisi o čitatelju i interpretatoru te bajke bila to odrasla osoba ili ipak predškolsko dijete.

5.2. Stereotipi o bajkama Charlesa Perraulta

Već smo zaključili kako su Perraultove bajke pune grubosti, nasilja, krvnika i ljudoždera koji nisu uvijek kažnjeni za svoja zlodjela, a to se najbolje vidi u sljedećim primjerima:

U *Crvenkapici* vuk je taj koji pojede i baku i Crvenkapicu te priču završava s tim činom. Perrault je htio djeci poslati poruku da moraju biti oprezna pri susretu s drugima, a ne lakovjerna. Ostavio je vuka nekažnjeno za zlodjelo smatrajući da će djecu podučiti na taj način.

Osim primjera *Crvenkapice* gdje vidimo grubost i nasilje, u knjizi Pintarić A. koja daje pregled i interpretaciju najpoznatijih bajki, Charles Perrault nas upozna s pravim krvničkim ponašanjem. „Nakon nekoliko trenutaka shvati da je cijeli pod pokriven zgrušanom krvlju, na kojoj su ležala tijela nekoliko mrtvih žena poredana uza zid. Sve su one bile žene kojima se Plavobradi oženio i nakon toga ih ubio, od prve do zadnje. Pomisli da će umrijeti od straha, a ključ, koji je izvukla iz brave, ispadne joj iz ruke.“ Teško je odlučiti o ispravnosti i primjerenosti ove bajke kad djeci predškolske dobi ne dozvoljavate iz istih razloga da gledaju horror filmove.

Uvijek se tako vraćamo na poznata pitanja naših psihologa, nagrada ili kazna, što je to što će dijete uistinu potaknuti na učenje novog prihvatljivog ponašanja. Ovim je putem Perrault mogao naučiti djecu ono što je htio, poslati im poruku da ne uzimaju slatkiše od svakoga koga sretnu, ali gledajući u drugu krajnost naučio ih je i kako i zlo prođe nekažnjeno. Koja je prava poruka? Ostavio je na izbor čitatelju! I baš iz tog razloga važno je razaznati primjerenost bajki prije čitanja djetetu koje nije spoznalo svijet onakvim kakvim je.

6. BAJKA KAO ODGOJNO SREDSTVO

Baš kao što dijete raste i sazrijeva izvana, tako mu i bajke, između ostalog, pomažu da sazrije i iznutra i spozna svijet oko sebe. Bajka prati i potiče djetetov razvoj kao i razvoj onoga tko mu ju čita ili ga s njome upoznaje. Mnogi psihijatri smatraju bajkom jednim od terapijskih sredstava zbog pozitivnih učinaka koje ostavlja na dijete.

Bruno Bettelheim u svojoj knjizi *Smisao i značenje bajki* govori kako one imaju nedostignutu vrijednost jer djetetovoj mašti nude mogućnosti da spozna nešto kao novost što bez bajke dijete predškolske dobi ne bi moglo.

Oblik i građa bajke nude djetetu slike s kojima izgrađuje svoje sanjarije i daje smjer svom životu. Što ako se radi o bajkama poput onih Charlesa Perraulta? Naročito kada pričamo o djeci, kultura želi zavarati da čovjekova tamna strana ne postoji. Psihoanaliza je stvorena baš iz tog razloga, da omogući čovjeku da prihvati život i sve što on nosi, a da ga to ne porazi i ne pokoleba. Upravo je to, kaže Bettelheim, poruka koju bajke trebaju prenijeti, čovjek se kroz život bori s teškoćama, ali hrabro prelazi sve prepreke i na kraju iz svega izlazi kao pobjednik. Tako i bajka glavnog heroja stavlja na kušnju, kao i život. Stavlja ga u niz nepredvidivih situacija i okolnosti koje on kao heroj priče mora naći rješenje i znati riješiti. Na kraju njegove borbe on uvijek izlazi kao pobjednik s nagradom.

Da bi se olakšala polarizacija u bajkama likovi nisu istodobno dobri i zli već uvijek samo jedno od toga. To olakšava djetetu realizaciju dobra i zla te ga priprema na prepoznavanje dvosmislenosti u kasnijoj dobi kad samo zaključi da u svakoj osobi postoji dobro i zlo, samo je pitanje koje od toga više hranimo u nama.

7. SVE VRIJEDNOSTI BAJKE

Osim književnih vrijednosti bajka ima i nekih drugih poput one da zadovoljava ljudsku potrebu za pričom o svijetu kakav bi trebao biti. Iz toga proizlazi nedoumica jesu li bajke Charlesa Perraulta primjerene po svojim vrijednostima ili neprimjerene namijenjenom čitateljstvu.

Dijete predškolske dobi uglavnom vjeruje u priču koja je ispričana u bajci jer nemaju izgrađenu predodžbu o ovom svijetu i realnosti. Bajke ih uvode u nepoznat, imaginaran svijet gdje započinju put svoje mašte. S obzirom na to da djeca čitanjem stječu različite oblike ponašanja, manire i navike važno je usmjeriti pozornost na to koje bajke razvijaju pozitivne osobine ličnosti poput požrtvornosti, izdržljivosti, strpljenja i hrabrosti, a koje od njih potiču na negativne emocije kao zavist, ljubomoru, laž, pohlepu i škrtost.

U bajkama su likovi predodređeni kao pozitivni ili negativni kako bi djeci olakšalo pristup čitanju i shvaćanju priče. Kako dijete odrasta i sazrijeva tako i njegova emocionalna inteligencija postaje kompleksnija pa počinje i s tumačenjem složenijih odnosa i emocija. Naravno, sve ovisi o dobi djeteta i njegovu shvaćanju onoga s čime dolazi u doticaj. Bajke Charlesa Perraulta pokazuju realnu, ali brutalnu sliku svijeta, no treba obratiti pozornost na dob u kojoj će se djetetu čitati. Navedeno kažnjavanje zločinaca i njihov djela, nije samo lekcija moralnosti već i pitanje opstanka jer život ne bi imao smisla ako bi bio miran i prepušten okolnostima. Uvijek mora postojati razlika između dobra i zla te onoga koji ugrožava i onoga koji spašava situaciju jer time dajemo mogućnost opredjeljenja i izbora za dobro ili zlo. Pozitivan junak ima veću privlačnost od negativnog pa pomaže malom djetetu da shvati zadovoljstvo u humanosti, dobroti i stvaranju.

Osim situacija koje utječu, veliku ulogu igraju i sami likovi. Bettelheim u svojoj knjizi govori o igri superheroja kao jednoj od popularnijih igara kod predškolske djece, a omogućuje im da se pretvaraju u nekoga kome se oni dive i kakvi bi htjeli biti. Na tom principu djeca biraju između dobra i zla, heroja i antiheroja te imaju jasan model za

interpretaciju što nas opet navodi na odgovor da je sve stvar izbora djeteta kako će priču protumačiti i čiju će stranu odabrati.

Na samom je početku, dakle, važno sagledati dijete kao pojedinca. Pristupiti mu kao pojedincu i individui. Uključiti u sve djetetovo mišljenje i želje i zajednički pokušati predvidjeti situaciju. Na taj način smanjuje se mogućnost krivog interpretiranja priče i odabir krive strane.

8. PRIMJERENOST BAJKI

Stephen Evans poznati je američki novinar i filmski kritičar. U jednom od članaka spominje se kako poznati Stephen Evans govori o bajkama i borbi dobra i zla u njima. Kao što svaka bajka započinje s poznatim riječima „Bilo jednom davno“, tako i završava onim „... i živjeli su tako sretno do kraja života.“. Upravo o tome govori Evans kad jednim dijelom opravdava kanibalizam u bajkama s napetošću koju iste pružaju. Kaže kako publiku nisu zabavljale moralne pouke već sablasne i napete priče s neizvjesnim krajem koje zadržavaju pažnju čitatelja.

Cilj bajki trebao bi prenijeti moralnu pouku na čitatelja i dijete te upotpuniti njegovu sliku o životu. Zbog toga su bajke prepričavane i s vremenom su izgubile na izvornoj brutalnosti kao u onima Charlesa Perraulta. Psiholozi objašnjavaju kako bajke nisu primjerene današnjoj djeci pa pretpostavljaju da će s vremenom nestati što zasad još nije vidljivo. Istina je, bajkama se zamjera da nisu odgojne i da im je jezik grub, seksistički te pomalo nepodoban. Smatra se kako su bajke literatura koja kod male, nezrele djece izaziva strahove i potiče agresivnost i surovost. Različita su i mišljenja roditelja koji govore o bajkama kao mračnim, politički nekorektnim pričama prepunih predrasuda i stereotipa.

S druge strane, vrhunski psiholog Žarko Trebješanin, u jednom od svojih intervjuja spominje kako su bajke u odnosu na sve strahote svijeta zapravo ljekovite priče koje više uče djecu da pobijede zlo nego da ga čine. Govori kako za razliku od moralista djeca ispravno shvaćaju kako ono što se događa u bajci nije stvarno, nego izmišljeno. Kaže kako djeca razumiju stanje između onog danas i onog kako je „bilo jednom davno“. Trebješanin među opravdanjima za kanibalizam u bajkama navodi kako kazna u bajci nije nikad prikazana konkretno, detaljno, realistički, grubo i naturalistički već sukladno poetici bajke, stilizirano i apstraktno. Zbog toga djeca prihvaćaju kažnjavanje zlih bića kao prirodnu, spontanu i neizbježnu posljedicu zbog njihovog lošeg ponašanja, a ne kao odmazdu i sadističko izživljavanje.

No pitanje je na kraju isto, tko je etiketirao bajku kao neprimjerenu, roditelj ili dijete i treba li ju svrstati prema tome u neprimjerenu literaturu predškolskoj djeci. Prema različitim roditeljskim mišljenjima, Monika Horvat u svom članku navodi deset bajki koje roditelji više ne žele čitati djeci i njihove razloge za to:

1. Ivica i Marica - *priča o dvoje napuštene djece je prestrašna za djecu.*
2. Jakov i čarobni grah - *previše nerealan.*
3. Priča o paprenjaku - *roditeljima je neugodno prepričavati zašto je lisica pojela paprenjak.*
4. Crvenkapica - *scena u kojoj vuk pojede bakicu je prestrašna za djecu.*
5. Snjeguljica i sedam patuljaka - *termin patuljci nije primjeren i društveno je neprihvatljiv.*
6. Pepeljuga - *priča o djevojci koja cijelo vrijeme čisti je zastarjela.*
7. Matovilka - *roditelje brine priča o otmici mlade djevojke.*
8. Cvilidreta - *roditeljima se ne sviđaju scene ubojstva i otmice.*
9. Zlatokosa i tri medvjeda - *priča daje krivu pouku o krađi.*
10. Kraljica pčela - *neprimjeren naziv lika "Budala"*

9. ZAŠTO SU BAJKE ZABRANJIVANE?

Odgovor na ovo pitanje zaista je teško pronaći u mnoštvu različitih mišljenja današnjice, no Bruno Bettelheim u svojoj je knjizi *Smisao i značenje bajki* pokušao otkriti tu tajnu. Moderni roditelji iz srednjeg staleža su pametni i dobronamjerni, no unatoč svom znaju koje posjeduju umanjuju vrijednost bajki i uskraćuju djeci ono što one nude. Time smatraju da na taj način pružaju svojoj djeci sretan razvoj i odrastanje. U njihovom mišljenju pronalazi se ono da bajke ne daju istinske slike života i da su zbog toga nezdrave, a ne obraćaju pozornost da bi istina u djetetovom životu mogla biti drugačija od istine odraslih.

Bajke su te koje pokušavaju uvesti čitatelja, dijete, u svijet mašte i mora mogućnosti, a ne u onaj vanjski svijet stvarnosti i brutalne realnosti. Roditelji ne shvaćaju da djeca bez obzira na svoju dob, ako su zdrava ove bajkovite priče tumače kako treba, a to je da one ne opisuju realistički svijet. Neki roditelji ne preferiraju bajke jer smatraju da bajke sa svojim fantastičnim zbivanjima lažu djecu. Dok neke bajke počinju sasvim realistično, one druge uvijek već sa svojim početkom vode djecu u zemlju mašte. To objašnjava zašto pričanje uvijek iste priče, uz zanemarivanje ostalih, umanjuje vrijednosti koje bajke pružaju djeci.

„Istina“ bajki istina je naše mašte, a ne pravih uzroka. Djetetu je mnogo važnije razjasniti razliku između dobra i zla i tko je bio pošten, a tko ne, nego odgonetnuti pravu moralnu pouku priče. Dijete se počinje brinuti oko dijela stvarnosti u bajci tek nakon što razvije vlastiti okvir za procjenu stvarnosti. Kada odgovaramo na pitanje govori li bajka istinu i da li je ona dobra ili zla treba se usmjeriti na trenutačnu djetetovu preokupaciju kako bi se priča prilagodila na određeni nivo. Objašnjenje koje se daje roditeljima na njihov strah od bajki je taj da se priče ne događaju danas i ovdje, već u dalekoj i nepoznatoj zemlji te dalekom i neodređenom vremenu. Sve se na kraju svodi na iskustvo roditelja, točnije onoga tko čita priču. Ukoliko su prijašnja iskustva roditelja, čitača, loša tada su oni uvjereni kako su bajke gomila laži koje udaljuju djecu od realnosti svijeta. Neki se roditelji boje da se djeca ne zanesu u maštanju i da ne počnu vjerovati u te „pretjerano“ pozitivne stvari i događanja. Međutim svi smo mi vjerovali u čaroliju, a odrastanje je bilo gumica za brisanje. Postoje opet roditelji koji se toliko plaše da se mozak njihove djece može pretvoriti u maštovitost iz bajki čime bi oni zanemarili učenje o tome kako se nositi sa stvarnošću. Istina je je zapravo suprotna!

Našoj ukupnoj osobnosti potrebna je upravo podrška bogate mašte, čvrsta svijest i jasno poimanje stvarnosti da što uspješnije savladamo životne zadaće. Problem se događa kad jedan od činitelja osobnosti nadvlada onaj drugi i spusti određene sposobnosti cijele ličnosti. Zato se valja voditi time da oni ljudi kojima mašta slobodno lebdi u izmišljenom obliku imaju veliku raznolikost pitanja i širok opus interesa i znanja. Takav bogat i raznolik život mašte daju djeci upravo bajke koje im pomažu da nadiđu sve granice i ostvare sve želje do kojih ih sprječava samo nekoliko uskih predrasuda.

Cijela analiza oko primjerenosti bajki događa se zbog očekivanja od djece da život prihvate kao i odrasli, kao ograničenu, jednostranu i jedinu ispravnu sliku. Ono što se događa kada dijete silimo da potisne sadržaj podsvijesti rezultira teškoćama u razvoju djeteta. Kao što sve ima svoj tok, tako ga ima i razvoj djeteta. Svaki puta kada se prekida tok dolazi do nuspojava što se može dogoditi i djetetu. Istina je da bajke uče o moralu i dobrim stvarima koje valja činiti kroz život no život nije samo lijepa bajka pa s toga valja uključiti i ponešto racionalnog i razumnog. Bajke Charlesa Perraulta pružaju pouku iz moralnosti uz uključene dijelove grubosti i brutalnosti. Iako to možda nije najprimjerenije za dječju dob do sedam godina važno je samo kako će osoba koja čita interpretirati tu grubost sebi i drugima te kako će ju prenijeti i objasniti. Svaka priča može uznemiriti dijete bez obzira na lijepe ili ružne detalje jer svako dijete različitog poima lijepo i ružno, no jednom kad bolje upoznaju bajku, zastrašujući odrazi iščezavaju, a počinje prevladavati smirujući ugođaj.

Dijete je nesvjesno svojih unutarnjih procesa i zato se oni u bajci simbolično prikazuju postupcima između unutarnjih i vanjskih borbi. Za osobno sazrijevanje djeteta nužna je koncentracija koja se u bajkama predstavlja godinama bez jasnih zbivanja, koje nagovješćuju tiha i unutarnja napredovanja. Tako započinje razdoblje stjecanja zrelosti.

10.FILMSKA BAJKA

Filmska bajka je žanr filmske fantastike koji se zasniva na prepletanju čudesnog i zbiljskog, stvarnog i izmišljenog kao moguće s nemogućim. U takvoj bajci prava suprotnost ne postoji, a fabula je zato puna iznenađenja jer se ipak izmjenjuju dobro i zlo. Filmska bajka raskošna je, stilizirana, neobična, puna živih boja i slikovitih prikaza koje preobražavaju fizičku zbilju. Grgurević i Fabris u svom stručnom radu, gdje se osvrću na bajku i dijete s aspekta junaka, ističu kako je posebna po tome što je usmjerena prema dječjoj publici, a najčešće ju čine filmovi koji adaptiraju književne bajke ili nastaju po uzoru na iste.

Djeca uživaju u filmskim bajkama pa su one najpopularnije među djecom predškolske dobi. One im, za razliku od knjiga omogućuju vidjeti biće kako izgleda u ovom našem svijetu, ali i doživjeti čudesne pustolovine. Tako su i najpoznatiji animirani filmovi američkog producenta Walta Disneyja rađeni po uzoru na poznate bajke, među kojima su i bajke Charlesa Perraulta. Kao što se bajke Perraulta kritiziraju kao neprimjerene, tako danas postoje i mnogu novinarski članci koji govore o neprimjerenosti Disneyjevih animiranih filmova.

Sve se na kraju svodi kao što je već navedeno na onoga tko gleda ili čita. Bitno je to da iako su i u tim filmskim bajkama kao i Perraultovim bajkama scene proglašene neprimjerenim, djeca predškolske dobi ne obraćaju pozornost na iste stvari, na isti način kao i odrasli.

10.1. Pepeljuga Charlesa Perraulta u verziji Walta Disneyja

Svaka filmska bajka danas ima sretan završetak jer je Disney omogućio djeci da bezbrižno uživaju u omiljenim pričama sa sretnim završetkom. Originalne bajke nemaju takav kraj. Pravi primjer za to je pepeljuga koja ima mnogo verzija.

Prema prvim izvorima ona je bila djevojka koja je živjela u grčkoj koloniji, a za vrijeme kupanja orao je zgrabio sandalu njezine sluškinje i odletio. Ispustio ju je u krilo ondašnjeg kralja koji je zapovjedio da se pronade vlasnica. Ubrzo je djevojka pronađena i postala je kraljevom ženom. Nakon te postoji niz priča o djevojci koja na maskiranom balu izgubi svoju cipelicu, ali nisu primjerene dječjem uzrastu. U jednoj od verzija zle

polusestre zbog pohlepe odluče odrezati prste i stopala samo da bi stale u cipelicu, a na kraju im dva goluba iskopaju oči pa ostanu slijepe prosjakinje. Slična je verzija Charlesa Perraulta gdje on ubacuje samo malo fantazije pa spominje dobru vilu i na ljepši način približi priču mladim čitateljima.

11.ZAKLJUČAK

Svako je dijete danas upoznato s bajkom. Bajka je prva priča s kojom se djeca susreću. Iako samostalno prelistavaju slikovnice odrasli im još kao malenima čitaju upravo bajke. Jednako kao što tada možemo zaštititi dijete od svega, pa i negativnih događaja u bajci, tako ga kroz njegovo sazrijevanje i odrastanje moramo naučiti da se od istoga zaštiti sam. Bajke, kao i svijet pružaju i dobro i zlo, a na nama je kao čitateljima da odlučimo čiju stranu držimo, koju borbu vodimo i koju pouku iščitavamo.

Charles Perrault je u svojim bajkama pružio mnogo poučnih trenutaka i likova na koje treba djeci obratiti pažnju. Svaka nas njegova bajka zaista može nečemu podučiti. To što je neke dijelove prikazao previše surovo i grubo čitatelja stavlja u nedoumicu o primjerenosti bajke. Odgovor na tu nedoumicu nije treba li dijete pročitati bajku, jer zasigurno treba, već je pitanje kada ga valja s tom bajkom suočiti.

12.LITERATURA

1. Berk, L.E. (2008) *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarskog: Naklada Slap
2. Bettelheim, B. (2000) *Smisao i značenje bajki*. Cres: Poduzetništvo Jakić
3. Crnković, M. (1980) *Dječja književnost*. VI. Izdanje. Zagreb: Školska knjiga
4. Cuculić, K. (2013). *Jesu li bajke braće Grimm primjerene dječjem uzrastu?* Pribavljeno 20.8.2016., sa http://www.novilist.hr/Kultura/Knjizevnost/Kanibalizam-za-laku-noc-Jesu-li-bajke-brace-Grimm-primjerene-djecjem-uzrastu?meta_refresh=true
5. Grgurević, I., Fabris, K. (2011) *Bajka i dijete s aspekta junaka usmeno književne i filmske bajke*. U: Kadun, V. (ur.) *Monografija međunarodnog znanstvenog skupa II. Dio suvremene strategije i učenja i poučavanja*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, str. 789-799
6. Horvat, M. (2012). *Klasične bajke nose krive poruke*. Pribavljeno 20.8.2016., sa <http://www.24sata.hr/lifestyle/ne-zele-citati-klasicne-bajke-jer-nose-krive-poruke-i-strasne-su-253601>
7. Italić, M. (2013). *Bajke su mračne i brutalne*. Pribavljeno 20.8.2016., sa <http://net.hr/danas/hrvatska/skolska-knjiga-odgovor-majci-zgrozenoj-zbog-lectire-bajke-su-mracne-i-brutalne-ali-i-vazne-za-odrastanje/>
8. Pintarić, A. (1999) *Bajke- pregled i interpretacije*. Osijek: Matica Hrvatska Osijek
9. Verdonik, M. (2013). *Dječja književnost*. Pribavljeno 20.08.2016., sa http://www.ufri.uniri.hr/files/Maja_Verdonik_Djeja_knjievnost.pdf